

І. П. Кліщ

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-6616-1980>*Івано-Франківський національний медичний університет***МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО
ВИКЛАДАЧА МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

I. P. Klishch

*Ivano-Frankivsk National Medical University***MODELLING THE PROCESS OF FUTURE MEDICAL TEACHER
TRAINING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTION**

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена суттєвими змінами у функціонуванні закладів вищої освіти (ЗВО) щодо підготовки нової генерації фахівців. Можливість концептуально осмислити об'єктивні зв'язки між елементами, компонентами, етапами процесу підготовки майбутніх викладачів медичного ЗВО дозволяє процес моделювання. Мета статті – на основі наукових ідей теоретично обґрунтувати наявні підходи до проблеми моделювання професійної діяльності майбутніх фахівців медичних ЗВО. Під час проведення дослідження було застосовано такі методи науково-педагогічного дослідження: системний аналіз, синтез та узагальнення науково-педагогічної літератури, моделювання. Результати дослідження: 1) моделювання дозволяє прогнозувати розвиток педагогічного процесу, орієнтує викладачів на досягнення кінцевих результатів навчання, забезпечує засвоєння й ефективне використання нових технологій, розвиває системне бачення розв'язання проблем, служить дійовим фактором поліпшення якості роботи ЗВО; 2) завдання моделювання професійної підготовки викладача медичного ЗВО полягає у встановленні відповідності між вимогами до підготовки викладача і фактичним обсягом професійних знань та вмінь, рівнем його компетентності, зокрема передбачає опис еталонних вимог до нього як фахівця: функцій, які він має виконувати на робочому місці; задач, які повинен вміти розв'язувати; професійних компетентностей, які дозволяють фахівцю виконувати посадові обов'язки високопрофесійно, творчо, інноваційно; 3) моделювання професійної підготовки викладача передбачає побудову моделі, що являє собою сукупність цільового, мотиваційного, теоретико-методологічного, змістовно-технологічного, рефлексивно-аналітичного, результативно-оцінювального компонентів, які в сукупності створюють фундамент для формування компетентностей, що визначають готовність майбутніх фахівців медичної сфери до професійної діяльності у медичному ЗВО.

Ключові слова: моделювання; майбутній викладач; компетентність; медичний ЗВО.

Abstract. The relevance of the research is conditioned to significant changes of medical higher education institutions (HEI) functionality in preparation of new professional generation. The ability to conceptually comprehend the objective connections between the elements, components, stages of the process of training of future teachers of medical HEI allows the process of modelling. The purpose of the article: on the basis of scientific ideas to substantiate theoretically the existing approaches to the problems of modelling the professional activities of future medical HEI professionals.

The following methods of scientific and pedagogical research were used: systematic analysis, synthesis and generalization of scientific and pedagogical literature, modelling. Research results: 1) modelling allows to predict the development of pedagogical process, orients teachers to achieve final learning results, ensures mastering and effective use of new technologies, develops a systematic vision of problem solving, is an effective factor in improving the quality of HEI work; 2) the task of modelling for the professional training of the medical teacher is to establish the correspondence between the requirements for teacher training and the actual amount of professional knowledge and skills, the level of the teacher's competence, in particular provides a description of the reference requirements for the teacher as a specialist: functions that he or she must be able to do at the workplace; tasks that he or she must be able to solve, professional competencies that allow a specialist to perform official duties in a highly professional, creative, innovative way. 3) modelling of teacher professional training involves model building, which is a set of target, motivational, theoretical and methodological, content and technological, reflective and analytical, performance and assessment components, which together create a foundation for the formation of competencies that determine the readiness of future specialists of the medical sphere for professional activity in medical higher education institution.

Key words: modelling; future teacher; competence; medical higher education institution.

Вступ. Нові соціально-економічні реалії зумовили суттєві зміни у функціонуванні закладів вищої освіти (ЗВО), орієнтуючи їх на підготовку нової генерації фахівців, які мають вирізнятися креативніс-

тю, ініціативністю, конкурентоздатністю та мобільністю задля задоволення особистісних, освітніх і професійних потреб. Можливість концептуально осмислити об'єктивні зв'язки між елементами, компонентами, етапами процесу підготовки май-

бутніх викладачів медичного ЗВО дозволяє процес моделювання, що актуалізує окреслену проблему на сучасному етапі.

Здійснений науковий пошук засвідчив, що проблемі моделювання в освітній галузі досліджували провідні вітчизняні й зарубіжні вчені та практики, а саме: структурні компоненти процесу моделювання вивчали Ю. Алфьоровий, Б. Гнеденко; модель фахівця – С. Вітвицька, В. Загвязинський, Л. Зубик, О. Дубасенюк, В. Стинська, О. Столяренко та ін.; моделювання у системі післядипломної освіти – Г. Єльнікова, Н. Клокар, В. Маслов, В. Олійник, В. Семиченко; моделювання освітніх систем – С. Бобокало, К. Дворянкіна, І. Сабатовська; моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у ЗВО – Н. Волкова, О. Тарнопольський та ін. Водночас теоретичний аналіз наукових джерел дає підстави констатувати, що підготовка майбутніх викладачів медичних ЗВО в контексті моделювання професійної діяльності ще є недостатньо розробленою, що й зумовило вибір теми статті.

Мета дослідження – на основі наукових ідей теоретично обґрунтувати наявні підходи до проблеми моделювання професійної діяльності майбутніх фахівців медичних ЗВО.

Методи дослідження: системний аналіз, синтез та узагальнення науково-педагогічної літератури, моделювання.

Результати дослідження. Відповідно до довідкової літератури, моделювання – це метод дослідження явищ і процесів, що ґрунтується на заміні конкретного об'єкта досліджень (оригінала) іншим, подібним до нього (моделлю) [6]; науковий метод непрямого (опосередкованого) дослідження об'єктів пізнання, безпосереднє вивчення яких з певних причин неможливе, ускладнене, неефективне чи недоцільне, через дослідження їхніх моделей – предметних чи знакових систем, що відповідно відтворюють, імітують чи віддзеркалюють властивості, принципи внутрішньої організації/функціонування оригіналів [9, с. 392].

Сучасні вчені С. Вітвицька, Л. Зубик, В. Маслов, І. Новіков, О. Савченко переконують у тому, що в галузі педагогічної науки одним із важливих напрямів пошуку шляхів підвищення якості професійної підготовки фахівця є розробка його моделі. На думку В. Маслова, моделювання – це творчий планомірний процес конструктивно-проективної, аналітико-синтетичної діяльності (на основі обробки існуючої інформації) з метою відображення

об'єкта в цілому або його своєрідних компонентів, які визначають функціональну спрямованість об'єкта, забезпечують стабільність його існування та розвитку [4, с. 3]. Як стверджує Л. Зубик, моделювання діяльності фахівця визначає необхідні йому компетентності, види діяльності, зміст професійної освіти, освітні технології, засоби і форми організації навчального процесу [2].

Безумовно, що педагогічна діяльність відноситься до однієї із найскладніших. Викладач – це фахівець, який має спеціальну і різнобічну підготовку, володіє високим рівнем духовної культури, професійної майстерності, наділений певними професійними здібностями, які характеризують як інтелектуальну, так і емоційно-вольову сферу особистості, і на основі цього професійно організовує навчально-виховну діяльність у різних освітньо-виховних системах [8, с. 9]. Тому саме моделювання дозволяє прогнозувати розвиток педагогічного процесу, орієнтує викладачів на досягнення кінцевих результатів навчання, забезпечує засвоєння й ефективне використання нових технологій, розвиває системне бачення розв'язання проблем, служить дійовим фактором поліпшення якості роботи ЗВО.

Наш науковий пошук засвідчив, що медичний ЗВО має за мету підготувати майбутніх фахівців із сучасним світоглядом, професійними знаннями інноваційного характеру, вміннями їх практично використовувати при розв'язанні проблем у медичній сфері. Моделювання процесу підготовки викладача ЗВО має включати такі етапи, як: постановка мети і завдань моделювання, аналіз вимог соціального замовлення до фахівця, аналіз особливостей професійної діяльності майбутнього викладача ЗВО, визначення критеріїв сформованості професійних компетенцій в умовах ЗВО, розробка моделі формування професійних компетенцій майбутніх викладачів у ЗВО.

Тобто задача моделювання професійної підготовки викладача медичного ЗВО полягає у встановленні відповідності між вимогами до підготовки викладача і фактичним обсягом професійних знань та вмінь, рівнем його компетентності, зокрема передбачає опис еталонних вимог до нього як фахівця: функцій, які він має виконувати на робочому місці; задач, які повинен вміти розв'язувати; професійних компетентностей, які дозволяють фахівцю виконувати посадові обов'язки високопрофесійно, творчо, інноваційно [5, с. 204–205].

Для побудови моделі формування підготовки викладача медичного ЗВО необхідно визначити її

основні компоненти. Традиційно у педагогічному моделюванні науковці (Н. Волкова, С. Вітвицька та ін.) [1, с. 12; 5] користуються моделлю, що являє собою єдність таких блоків: цільового, мотиваційного, теоретико-методологічного, змістовно-технологічного, рефлексивно-аналітичного, результативно-оцінювального.

Цільовий та мотиваційний блок містить мету, завдання формування професійних компетентностей майбутніх фахівців медичного ЗВО у процесі вивчення дисциплін циклу загальної та фахової підготовки; теоретико-методологічний – відповідно, принципи, методологічні засади та педагогічні умови; змістовно-технологічний – зміст, форми і технології навчання; рефлексивно-аналітичний – постановку та вирішення професійно спрямованих проблем, різноманітну аналітико-оціночну, пошуково-практичну діяльність, рефлексію власних досягнень у професійному й особистісному зростанні майбутніх фахівців медичної сфери, моніторингові процедури, самодіагностику, самокоригування; результативно-оцінювальний – критерії оцінювання та результат формування професійних компетентностей майбутніх фахівців медичних ЗВО. Усі блоки моделі в їх сукупності створюють фундамент для впровадження різних методик формування професійних компетентностей майбутніх фахівців медичної сфери.

Покликаючись на дослідження В. Стинської [7, с. 319], котра вважає, що узагальненою моделлю професійної діяльності майбутніх фахівців ЗВО є документ, що розробляється у ЗВО для кожної спеціальності й відображає сукупність компетентностей спеціаліста вишу, а також формує його готовність до професійної діяльності у ЗВО, вважаємо, що результатом реалізації моделі підготовки майбутніх фахівців медичного ЗВО є сформовані компетентності: загальні та спеціальні (фахові, предметні). Беручи за основу дослідження В. Кондратюка, С. Шевчук, В. Хомазюк, О. Бичкова, Т. Осташевської [3], окреслимо сутність названих компетентностей.

Загальні компетентності:

- здатність до науково-професійного самовдосконалення;
- здатність до пошуку, аналізу, синтезу та узагальнення наукової інформації;
- здатність генерувати нові ідеї, розробляти та впроваджувати проекти;
- здатність виконувати аналітичну та експериментальну наукову діяльність;

- здатність використовувати академічну українську та іноземну мови з метою здійснення наукової комунікації, міжнародного співробітництва, відстоювання власних наукових поглядів у професійній, науковій і педагогічній діяльності;

- уміння спілкуватися у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті;

- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій у науковій діяльності, пошуку та критичному аналізу інформації;

- здатність до адаптації, дії в новій ситуації, бути критичним і самокритичним.

Спеціальні компетентності:

- здатність до розуміння предметної сфери за обраним науковим напрямом медицини та освітньою діяльністю в галузі охорони здоров'я;

- здатність генерувати наукові гіпотези та знання у сфері медицини та за напрямком наукових досліджень;

- здатність визначати дослідницьку проблему, наукову новизну наукового дослідження;

- здатність підбирати сучасні методи науково-педагогічного дослідження в медицині відповідно до мети і завдань наукового проекту;

- здатність до впровадження нових знань у науку, освіту та інші сфери суспільства;

- лідерство у розробці та впровадженні інновацій і їхнє використання в професійній медичній діяльності. Лідерство у керуванні колективом;

- дотримання етики та академічної доброчесності;

- спроможність брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) власного наукового дослідження, медицини та охорони здоров'я загалом;

- здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати наукових досліджень, досягати наукових результатів, що репрезентують нові знання;

- здатність до застосування новітніх теорій, технологій та методів за напрямом наукових дослідження для розв'язання комплексних проблем у сфері медицини;

- здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз проблем у сфері медицини, оцінювати та забезпечувати якість наукових досліджень;

- здатність апробувати, презентувати, впроваджувати та екстраполювати результати наукових досліджень у медичну практику;

- здатність до професійного самовдосконалення;

– здатність моделювати, здійснювати й оцінювати якість освітньої діяльності у медичному ЗВО.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, викладений матеріал дозволяє підсумувати, що моделювання професійної підготовки викладача передбачає побудову моделі, що являє собою сукупність цільового, мотиваційного, теоретико-методологічного, змістовно-технологічного,

рефлексивно-аналітичного, результативно-оцінювального компонентів, які створюють фундамент для формування компетентностей, що визначають готовність майбутніх фахівців медичної сфери до професійної діяльності у медичному ЗВО. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні моделювання освітніх процесів у медичних ЗВО з використанням ІТ-технологій.

Список літератури

1. Волкова Н. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах : монографія / Н. Волкова, О. Тарнопольський. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. ун-т ім. А. Нобеля, 2013. – 228 с.
2. Зубик Л. Модель формування професійних компетентностей майбутніх ІТ-фахівців у процесі вивчення фахових дисциплін / Л. Зубик. – URL : file:///C:/Users/Viktorija/Downloads/Nvmdup_2016_1_18%20(8).pdf.
3. Компетентнісний підхід до викладання пропедевтики внутрішньої медицини / В. Є. Кондратиук, С. Г. Шевчук, В. А. Хомазюк [та ін.] // Медична освіта. – 2019. – № 1. – С. 79–81.
4. Маслов В. І. Концептуальні засади побудови, зміст і структура орієнтованої моделі функціональної компетентності керівників навчальних закладів / В. І. Маслов // Післядипломна освіта в Україні. – 2009. – № 2. – С. 3–10.

References

1. Volkova, N., & Tarnopolskyi, O. (2013). *Modeliuvannia profesiinoi diialnosti u vykladanni navchalnykh dystsyplin u vyshakh: monohrafiia [Modeling of professional activity in teaching disciplines in universities]*. Dnipropetrovsk: Dnipropetrovskiy Universytet imeni A. Nobelia [in Ukrainian].
2. Zubyk, L. *Model formuvannia profesiinykh kompetentnosti maibutnikh IT-fakhivtsiv u protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin [Model of formation professional competence of it specialists during the studying of professional disciplines]*. URL: file:///C:/Users/Viktorija/Downloads/Nvmdup_2016_1_18%20(8).pdf [in Ukrainian].
3. Kondratiuk, V. Ye., Shevchuk, S.H., Khomaziuk, V.A., Bychkov, O.A., & Ostashevskaya, T.H. *Kompetentnisnyi pidkhid do vykladannia propedevtyky vnutrishnoi medytsyny [Competence approach to teaching propaedeutics of internal medicine]*. *Medychna osvita – Medical Education*, 1, 47-49 [in Ukrainian].
4. Maslov, V.I. (2009). *Kontseptualni zasady pobudovy, zmist i struktura oriientovanoi modeli funktsionalnoi kompetentnosti kerivnykiv navchalnykh zakladiv [Conceptual principles of construction, content and structure of the oriented model of functional competence of heads of*

5. Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів : монографія / за ред. С. С. Вітвицької. – Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2019. – 304 с.
6. Словопедія. Словник іншомовних слів Мельничука. – URL : <http://slovopedia.org.ua/42/53404/286283.html>.
7. Стинська В. Моделювання професійної діяльності майбутніх викладачів закладів вищої освіти / В. Стинська // Нові технології навчання. – 2020. – Вип. 94. – С. 315–319.
8. Столяренко О. В. Моделювання педагогічної діяльності у підготовці фахівця : навч.-метод. посіб. / О. В. Столяренко. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 196 с.
9. Філософський енциклопедичний словник / гол. ред. В. І. Шинкарук. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.

- educational institutions]. *Pisliadyplomna osvita v Ukraini. – Post-Diploma Education in Ukraine*, 2, 3-10 [in Ukrainian].
5. Vitvytska, S.S. (2019). *Modeliuvannia profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv [Modeling of professional training in the conditions of European integration processes]*. Zhytomyr: Vyd. O.O. Yevenok [in Ukrainian].
6. Slovopediia. Slovnyk inshomovnykh sliv Melnychuka [Word therapy. Dictionary of Melnychuk's foreign words]. *slovopedia.org.ua*. URL: <http://slovopedia.org.ua/42/53404/286283.html> [in Ukrainian].
7. Stynska, V. (2020). *Modeliuvannia profesiinoi diialnosti maibutnikh vykladachiv zakladiv vyshchoi osvity [Modelling the professional activity of the future HEI lecturers]*. *Novi tekhnologii navchannia – Innovative Learning Technologies*, 94, 315-319 [in Ukrainian].
8. Stoliarenko, O.V. (2015). *Modeliuvannia pedahohichnoi diialnosti u pidhotovtsi fakhivtsia: navchalno-metodychni posibnyk [Modeling of pedagogical activity in specialist training]*. Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD» [in Ukrainian].
9. Shynkaruk, V.I. (2002). *Filosofskiy entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary]*. Kyiv: Abris [in Ukrainian].

Отримано 09.02.21
Рекомендовано 12.02.21

Електронна адреса для листування: ira181281@ukr.net